

**Mala prerađivačka
preduzeća počinju da koriste
društvene medije kako bi
povećala prisustvo na tržištu**

STRANA 2

**Transformacija
sredstava za život
kroz sveobuhvatne akcije**

STRANA 3

**Kosovski preduzetnik
donosi na tržište proizvode
od orašastih plodova**

STRANA 4

2021
JUNA

BILTEN.

PROMOVISANJE
ZAPOŠLJAVANJA
U PRIVATNOM
SEKTORU

Bezbednije putovanje i bolja vremena

Da bi se pomoglo u povratku poverenja u putovanja usred pandemije, Svetski savet za putovanja i turizam (WTTC) predstavio je protokole i pečat bezbednih putovanja. Pečat će putnicima omogućiti da prepoznaju pružaocima turističkih usluga koji koriste odgovarajuće zdravstvene i higijenske protokole i osećaju se sigurno tokom putovanja. Pečat se zasniva na samoproceni, a pružaoci usluga smeštaja ili turističkih destinacija koristeće protokole, i neophodne uslove, pokušavajući da svojim posetiocima obezbede sigurnost.

Kao odgovor na potrebu prilagođavanja praksi koje bi najbolje obezbedile doslednost bezbednosnih standarda, projekat Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru (PPSE) pružio je podršku turističkom sektoru izgradnjom kapaciteta i radionicama. Projekat je pružio tehničku podršku novoosnovanoj Turističkoj uniji Kosova izgradnjom kapaciteta za uvođenjem pružanja protokola o sigurnim putovanjima i pečata za privatni sektor i organizovao radionice za ugostiteljski sektor. Cilj

ovih aktivnosti je informisanje turističkog sektora o globalnim trendovima usred COVID-19, efikasnih protokola oporavka WTTC-a, kao i odgovarajućih mera koje će se primeniti za dobijanje pečata Sigurnih putovanja (Safe travels stamp).

Uspeh pečata Sigurnih putovanja (Safe travels) odmah je privukao pažnju opštine Peć. Dok se grad pripremao da otvori vrata turizmu i poželi dobrodošlicu svojim posetiocima, udružili su napore sa PPSE-om da ponovo pokrenu industriju nakon pandemije i obnove poverenje među turistima. Peć je važna turistička destinacija na Kosovu, popularna i često posećena od strane domaćih i međunarodnih posetilaca. Njegova istorija, kultura, tradicija, zemlje i prirodni resursi čine ga turističkim centrom. Intervencija je dizajnirana paralelno sa naporima da ponovo pokrene svoju vitalnu turističku industriju. Za početak, lokalni turistički stručnjaci bili su angažovani u procesu identifikovanja potencijalnih turističkih MSP i subjekata koji ispunjavaju uslove i zainteresovani za spro-

vođenje mera zdravlja i bezbednosti predloženih u WTTC protokolima. Ovaj proces je sproveden opsežnim terenskim radom i posetama što je rezultiralo identifikacijom 26 MSP-a u turizmu i relevantnih subjekata. Obuke su organizovane za svaki turistički podsektor tokom koga su učesnicima detaljno objašnjene mere zdravlja i bezbednosti obuhvaćene odgovarajućim protokolima.

Do sada je na celom Kosovu 37 malih i srednjih preduzeća u turizmu završilo obuku o protokolima, a njih 18 je već dobilo pečat Sigurnih putovanja, od kojih su 4 u Peći. Do kraja jula 2021 godine, očekuje se da će još 10 preduzeća u Peći dobiti pečat, pored još 11 entiteta širom Kosova.

Uspeh ove aktivnosti nije važan samo za zemlje i destinacije, već i za ljude koji rade i zavise od sektora putovanja i turizma.

IZDVOJENO IZ NAŠEG RADA

Mala prerađivačka preduzeća počinju da koriste društvene medije kako bi povećala prisustvo na tržištu

■ Mala preduzeća, kao što su prerađivači hrane, proizvođači zanata, vlasnici pansiona ili manjih farmi, suočavaju se sa raznim izazovima da bi uspela sa svojim novoosnovanim preduzećima ili razvila svoja postojeća preduzeća. Takvi izazovi postali su teški za navigaciju kao rezultat pandemije COVID-19, koja je stvorila dodatna opterećenja za njihovo direktno učešće na tržištu.

Da bi podržao takva mala preduzeća - pre svega prerađivače hrane - PPSE je započeo intervenciju 2021 godine. "Digitalni kanali prodaje za male prerađivače", sa fokusom na preduzeća u vlasništvu žena. Ovom intervencijom nastoji se podržati novoosnovana preduzeća koja ulaze na tržište prerade hrane ili manja preduzeća koja žele da se povećaju, da unaprede svoje napore kroz povećani pristup na mreži i vidljivost.

Preduzeća koja su učestvovala su prvobitno obučena o temama kao što su kanali mrežne prodaje i njihove koristi, kako koristiti društvene medije za posao sa fokusom na Facebook i Instagram, upoznavanje sa veb lokacijama i platformama za onlajn prodaju, saveti o sadržaju, marketingu putem e-pošte i uticaju Marketinga. Dalje, svako preduzeće je dobilo podršku prilagođenu svakoj vrsti posla i potrebama.

Do sada je 19 preduzeća prošlo obuku i podršku kroz ovu intervenciju. Vlasnici preduzeća su opremljeni veštinama potrebnim za lansiranje na mreži, za korišćenje digitalnih alata i alata za društvene medije kako bi poboljšali svoju vidljivost i diverzifikovali kanale prodaje.

Jedan takav slučaj je Resmije Sulejmani, iz Suhodola u Mitrovici. Resmije je nekada radila za veću kompaniju za preradu hrane. Početkom 2021 godine otvorila je sopstveno preduzeće "Shporta e Tradites".

Već kvalifikovana i iskusna u preradi povrća i voća, Resmijina lista proizvoda uključuje tradicionalne recepte ajvara, pekmeza od šljiva i zimnice od paprika. Za sada, Resmije se samostalno bavi proizvodnjom uz izvesnu pomoć članova porodice, a nakon što posao bude u potpunosti pokrenut, namerava da angažuje žene iz okolne zajednice da joj pomognu.

U okviru intervencijskih aktivnosti, Resmije je otvorila Facebook stranicu za svoj potpuno novi posao, naučila je korisne savete za fotografisanje svojih proizvoda, kako pisati opise proizvoda za društvene medije i kako postepeno graditi svoj mrežni brend.

Kombinovani posao urađen u svim ovim slučajevima stvara mrežno okruženje u kojem mala preduzeća mogu napredovati, postati deo šire mrežne zajednice i doprineti stvaranju inkluzivne i održive digitalne ekonomije koja radi za sve.

Transformacija sredstava za život kroz sveobuhvatne akcije

Za mnoge članove romske zajednice koji žive u ruralnim oblastima na Kosovu, poljoprivreda je glavni izvor prihoda i zaposlenja. Uglavnom mali vlasnici farmi, suočavaju se sa preprekama kao što su nedostatak pristupa resursima za proširenje i inputima za diverzifikaciju useva, takođe na veće tržište.

Ismail Butić je bivši zavarivač koji je postao poljoprivrednik, živi u selu Livađe u opštini Gračanica i njegova porodica je među retkim Romima koji žive u ovom selu. Od 2000 godine Ismail i njegova 13-člana porodica: supruga, dva sina, njihove žene i deca zarađuju za život poljoprivredom, obrađujući 0,5 hektara zemlje koju poseduju. Proizvodi su uglavnom bili za sopstvene potrebe za hranom, dok su se manje količine prodavale u prodavnicama ili na pijacama u blizini. Usevi su se sastojali od tradicionalnih: pasulj, luk, beli luk, krompir, paradajz i paprika.

“Nikada ne koristimo pesticide. Važno je znati da je hrana koju jedemo zdrava“, kaže Ismail, koji pored sopstvene zemlje iznajmljuje i oko 3 hektara, takođe bez pesticida. To mu je omogućilo da krene ka smeru proširenja svoje poljoprivredne delatnosti: uzgojem lekovitih aromatičnih biljaka (LAB-a). Već je posadio koprive, nanu, suncokret i neven.

Novu priliku stvorila je saradnja sa Agroproductom, jednim od najvećih centara za sakupljanje lekovitih aromatičnih biljaka na Kosovu. Saradnja između sabirnog centra i pol-

joprivrednika sledi model ugovorne poljoprivrede uveden na Kosovu kroz projekat Švajcarske agencije za razvoj i saradnju i projekta Promovisanja zapošljavanja u privatnom sektoru (PPSE). Prema ovom modelu, Agroprodukt pruža Ismailju sadnice besplatno i obezbeđuje tržište za prinose.

Uz dalju podršku PPSE, angažovan je agronom da mu pomogne savetima o kultivaciji LAB-ova i nadgleda celokupan proces. Takođe, PPSE je podržao Ismailja da kupi mašinu za sušenje, što je prvi korak koji je preduzeo ka tome da sam postane sabirni centar - drugim rečima, povešće druge porodice u selu da započnu sa uzgajanjem LAB-ova, stvarajući tako nove mogućnosti za zaradu za njih.

Ismail je prvi poljoprivrednik iz romske zajednice na ovom području koji je uključen u LAB ugovorene poljoprivredne aktivnosti za manjinske zajednice. Kao pilot intervencija u LAB-ovima ugovorne poljoprivrede, cilj je dalji razvoj i širenje na druga područja. Stoga, uključivanje više romskih poljoprivrednika u ovaj posao na neki način zavisi od Ismailovog uspeha i on je toga potpuno svestan.

“Ja sam prvi poljoprivrednik na ovom području koji obrađuje LAB-ove. Korist ipak nije samo za mene. Donosim model koji će stvoriti mogućnosti za ostale seljane, koji su svi nezaposleni. Ovaj ugovoreni poljoprivredni model prilika je za novi život“, kaže on.

DA LI STE ZNALI...?

A

...da Švajcarska agencija za razvoj i saradnju podržava promociju preduzetništva i putem više stručnosti? Penzionisani profesionalci za seniorske stručne kontakte (SEC) volontiraju svoje znanje i iskustvo malim i srednjim preduzećima kojima je potrebno savetovanje, ali koji ne mogu da priušte konsultante. Cilj je povećati njihovu konkurentnost, podržati njihov održivi razvoj i stvoriti zaposlenje. Tokom 2021 godine, osam kosovskih proizvođača tečnog sapuna i deterdženata i proizvođača organskog čaja, kolača i peciva, prirodne kozmetike ili putera na bazi oraha, imalo je koristi od ove podrške. Povećanje efikasnosti, poboljšanje kvaliteta proizvoda, inovacije projekata bile su ključne reči pružanja podrške. Zbog situacije koju je stvorio COVID-19, podrška je pružena u potpunosti na daljinu - što je podstaklo i preduzeća i stručnjake na istraživanje novih načina saradnje.

B

...da na Kosovu postoji 8 Via Ferrata, što zemlju čini jedinstvenom destinacijom i prvom na Balkanu koja je razvila železne puteve? U Peći ih možete pronaći 4: Marimangat, Mat, Ari i Pećine; Panorama u Prizrenu, Blizanske pećine u Istoku, Berim u Zubinom Potoku i Via Ferrata u Dečanima. Sve ove Via Ferrate izgrađene su uz podršku lokalnih javnih institucija, ljubitelja turizma i drugih organizacija, u partnerstvu sa PPSE-om. Najduža je Marimangat u Peći od 1 km, a najkraća je Blizanska pećina u Istoku, od samo 50m.

C

...organska sertifikacija u pčelarstvu štiti dobrobit pčela, ljudi i životne sredine? Naše partnersko udruženje ORGANIKA održalo je seriju ličnih obuka za pet grupa žena pčelara, kao deo njihovog rada na konsolidaciji organskog pčelarstva na Kosovu. Program je kombinacija lične i mrežne obuke kako bi se poboljšalo iskustvo učenja i umrežavanje. Učesnice su saznale o zahtevima i postupcima organskog pčelarstva koji dovode do sticanja organskog sertifikata.

D

...da se turizam smatra ključnim strateškim odgovorom na postpandemijski ekonomski oporavak širom sveta? Osim što može da posluži kao razvojno sredstvo, ono takođe stvara radna mesta i pruža prihod ženama i mladima. Međutim, ovo je ometeno zbog nedostatka jasne strategije turizma, zbog čega je PPSE omogućio izradu nove kosovske nacionalne turističke strategije. Diskusija o razvoju turizma radi boljeg napretka okupila je zainteresovane strane u turizmu, vladine institucije, određene zajednice i stručnjake u procesu koji uključuje sve više. Strategija će identifikovati viziju i pravac razvoja turizma i postaviti ključne prioritete za dugoročnu primenu ove vizije.

NACRTI ZA PROMENU

Kosovski preduzetnik donosi na tržište proizvode od orašastih plodova

Ugodna prodavnica “Pelini’s” u Prištini sadrži bogatu listu ukusnih i zdravih proizvoda: razne vrste orašastih plodova, sveži maslac trenutno napravljen od orašastih plodova, hladno ceđeno ulje od oraha, suvo voće, vrste brašna, a to su sastojci koji su sve više postajući deo zdrave prehrane.

Dok je širio i unapređivao svoje poslovanje, osnivač “Pelini’s” Ervin Ibrahimović došao je do faze kada mu je bila potrebna podrška, dodatno potsticanje. Kroz saradnju sa Švajcarskom Agencijom za razvoj i saradnju i projekat Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru, „Pelini’s“ je uveo neke promene.

Prvo je uspeo da nabavi liniju za proizvodnju maslaca od orašastih plodova, kokosovog ulja i tahan halve. Pored instaliranja linije, pomoć je pomogla poboljšanju proizvodne tehnike, efikasnosti, povećala je proizvodni kapacitet i omogućila veće prisustvo na tržištu. Dizajn veb stranice i dizajn ambalaže za nove proizvode takođe su bili deo ove podrške.

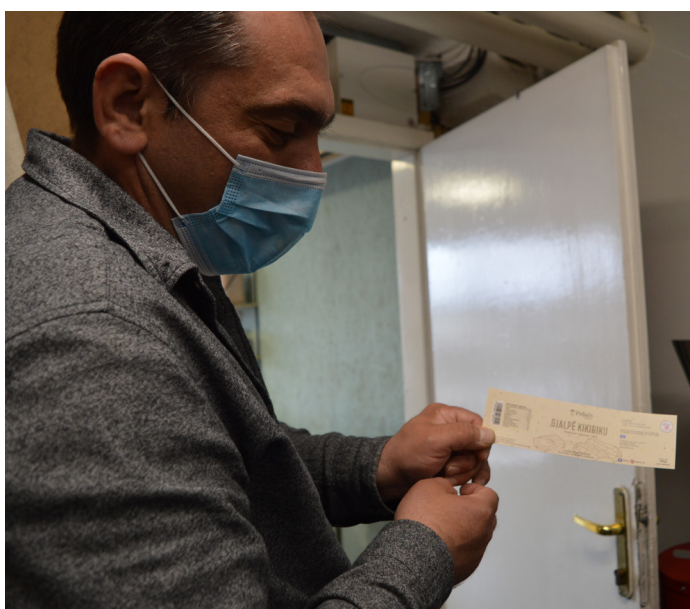
Podrška se nastavila putem programa za kontakt seniorskih stručnjaka Swisscontact-a. Kroz ovo je kompanija povećala broj proizvoda i poboljšala njihovu formulu, povećavajući istovremeno efikasnost, kvalitet i kapacitet.

Prodavnica “Pelini’s” jedan je od zanimljivih prostora Prištine, gde potrošači ne samo da kupuju lešnike najvišeg kvaliteta, proizvedene na Kosovu, već mogu da kupe i maslac od oraha koji se pravi odmah na licu mesta.

“Imamo mnogo klijenata koji kupuju od nas ne samo za svoje potrebe, već i za poklone. U prodavnicu dolaze sa sopstvenim staklenim teglama, tako da ih možemo napuniti bilo kojom vrstom maslaca ili proizvodima koji vole. Ponovna upotreba tegli na ovaj način u skladu je sa našom ekološkom filozofijom”, kaže Ervin.

Pročitajte više na: <https://bit.ly/3iN9bUD>

Ui. Sylejman Vokshi Br.42 |10000 Prishtinë, Kosovo
Tel: +383(0)38220403
email: ppseinfo@swisscontact.org
website: www.ppse-kosovo.org and
www.swisscontact.org/kosovo
www.facebook.com/ppse.kosovo
https://twitter.com/PPSE_Kosovo
<https://www.instagram.com/ppsekosovo/>

Promovisanje Zapošljavanja u Privatnom Sektoru

Projekat Promovisanje Zapošljavanja u Privatnom Sektoru, Švajcarske Agencije za Razvoj i Saradnju implementiran je od strane Swisscontact-a i Instituta Riinvest.